

ΑΝΑΣΤ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ - ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

ΤΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ

1939

*εις τὸν ἀξιότιμον φίλον καθηγητὴν
κύριον Κ. Α. Τηχιῶν
προσέσω εὐγνωμονίᾳ
Ἰ. Χαδαίου*

ΑΝΑΣΤ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ - ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ



ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

ΤΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Αριθμ. εμβαζυρής: 676

ΑΘΗΝΑΙ

1939

εισοδήματος αὐτῶν ἀυξηθῶσιν οἱ ὑπότροφοι. Παρέχει δ' ἐπίσης καὶ συνδρομὰς διὰ τὸν Ἁγ. Τάφον, τὸ Ἁγ. Ὄρος, τοὺς πτωχοὺς, διὰ τὰς ἐν Καστορίᾳ ἐκκλησίας τῆς Φανερωμένης καὶ τοῦ Ἁγ. Νικολάου Καρύβη ὡς καὶ ρεάλια 500 πρὸς ἐξαγορὰν σκλάβων¹.

21. ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ

Εὐρίσκεται ἐν τῇ συνοικίᾳ Βαρλαάμ, ὀνομάζεται δὲ «τοῦ βουνοῦ», διότι εὐρίσκεται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἐγκαρσίου βουνοῦ τῆς Καστορίας. Εἶναι μικρὰ βασιλικὴ μετὰ νάρθηκος, ἐκτισμένη διὰ κοινῆς τοιχοποιίας μετὰ ξυλοδεστῶν. Ἐξωτερικῶς ἔχει ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ναοὶ τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, τὴν μορφήν οἰκίας, προφανῶς ἵνα μὴ διακρίνεται ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Εἰς τὸν νάρθηκα ὑπάρχουσιν ἀφθονοὶ τοιχογραφίαι ὀλοσώμων ἀσκητῶν καὶ ἱεραρχῶν ἐν οἷς ὁ ἁγ. Θεοφάνης ὁ τοῦ μεγάλου ἀγροῦ, ὁ ἁγ. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὁ ἁγ. Γεράσιμος μὲ πλήρη ἐκφράσεως κεφαλὴν κλπ. Πρὸς νότον ἐκτείνεται παρανάρθηξ καταλήγων πρὸς ἀνατολὰς εἰς μυχὸν ἐν τῷ ὁποίῳ διατηρεῖται ὁ τάφος τοῦ κτίτορος.

Τοιχογραφίαι καλύπτουσι καὶ τοὺς τοίχους τοῦ κυρίως ναοῦ, ὅστις φέρει ξυλίνην στέγην μετ' ἐπενδύσεως ἐκ χρωματιστῶν σανίδων.

Ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ νάρθηκος ἐξωτερικῶς καὶ δὴ κάτωθεν τῆς εἰκόνης τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, εὔρηται ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

*Αν[η]ερθη και ανακεναιθη ο αγιος μεγαλομαρτυς Γεωργιος δια σην[δρο]-
μης κοπου και εξοδευσης της δουλης του θεου Επραξης και Σηγκλιτικῆ-
ἐφιμερευοντας ο κηρ Παπακηραζης· ετελοιοθι μοινος Απριλίου κη' επι ετους
ΑΧΝΑ (=1651).*

Τὸ ὄνομα Συγκλητικῆ, ὅπερ φέρει ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἢ ἑτέρα τῶν κτιτορισσῶν, ἀπαντῶν ἤδη εἰς Ρωμαϊκὰς ἐπιτυμβίους ἐπιγραφάς, φέρουσι καὶ δύο ἅγιοι τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας: Ἡ ὁσία Συγκλητικὴ καὶ Συγκλητικὴ ἢ Ἀπολλιναρία, ὧν ἡ μνήμη τιμᾶται τῆς μὲν τῇ 5^ῃ, τῆς δὲ τῇ 4^ῃ Ἰανουαρίου². Ὅτι δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ἦτο ἄγνωστον καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας μαρτυρεῖ ἐπιγραφή ἐπὶ ξυλογλύπτου εἰκονοστασίου τοῦ ἐν Αἴνῳ ναοῦ τοῦ Γρηγορίου Νεοκαισαρείας, ἐνθα λέγεται ὅτι τὸ τέμπλον «ἐλεπτουργήθη εἰς μνημόσυνον τοῦ μητροπολίτου Αἴνου Γεδεὼν καὶ τῶν γονέων Ἰωάννου καὶ Συγκλητικῆς»³.

¹ Περὶ τῆς μεγάλης ἰσχύος τοῦ Γ. Κυρίτζη ὄρα καὶ Χρηστίδην, Γρηγ. Παλαμᾶς VI (1922) σ. 170. Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνης τῆς Μ. τοῦ ὄρους Σινᾶ ὁ κ. Κ. Ἀμαντος (Συναϊτικὰ μνημεῖα ἀνέκδοτα, Ἀθῆναι σ. 53 σημ. 1) ἀνέγνωσεν ἀφιέρωσιν ἔχουσαν οὕτω: «αψκβ' αφιερωσις εις μνημοσινον του μακαριτι Γεοργιου Κυριτζη». Πρόκειται πιθανώτατα περὶ τοῦ αὐτοῦ Καστοριέως Γεωργίου Κυρίτζη.

² Πβλ. Κ. Δουκάκη, Ἰασις σ. 659 καὶ 79.

³ Λαμπάκης, Δελτ. Χριστ. Ἀρχ. Ἐταιρ. Η' (1908) σ. 15.

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς εἰκόνας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου ὑπάρχει διὰ μελανῆς ἐπισε-
συρμένης γραφῆς καὶ τὸ ἐξῆς σημεῖωμα: 1762 Παπανάνος ἀγόρασε τὸ μαχαλᾶ¹.
Τέλος ἄνωθεν τῆς εἰσόδου ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

1749 Σεπτεμβρίου 11. Εἰ μεν φίλος πεφυκεν καὶ ἦλθε χαιρων, εἰ δὲ
ἐχθρὸς καὶ βάσκανος πόρρω πορρω πέφενγεν ἐκ τῆς μονῆς ταύτης. Θωμᾶς
ιερέυς.

Ἐκ ταύτης λοιπὸν διδασκόμεθα ὅτι καὶ ὁ ἁγ. Γεώργιος διετέλεσε καθο-
λικὸν μοναστηρίου, σήμερον διαλελυμένου.

22. ΕΙΣΟΔΙΑ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Εὐρίσκεται ἐν τῇ συνοικίᾳ Βαυλάμη, ὀνομάζεται δὲ τοῦ «Τσετσαπᾶ» ἀπὸ
τοῦ ἰδιοκτήτου. Εἶναι ξυλόστεγος βασιλικὴ ἐκτισμένη διὰ κοινῆς τοιχοποιίας
μετὰ ξυλοδεσιῶν. Ὑπεράνω τῆς θύρας τῆς εἰσόδου τοῦ νάρθηκος εὑρεται
εἰκὼν τῆς Παναγίας ἀριστεροκρατούσης τὸν Χριστόν ἐπὶ τοῦ κυανοῦ κάμπου
τῆς εἰκόνας ἡ ἐπιγραφή:

Δευσις τὴν δουλῆ του θεου Ασανον ετους ζρλέ (=1627). Ὑπερθεν δὲ
τῆς θύρας τῆς εἰσόδου τοῦ κυρίως ναοῦ σώζεται ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

Αννι[γερθη καὶ ανιστορηθη δευτερα παρουσια συδρομη κε κοπου ιερο-
μοναχου Θεωφυλακτι κε εξοδου Αναστασια μο[να]χή, Δηονησου μοναχη, Ιω
Δημητριου καὶ τον επηλυπον αρχοντο εονηαν η μνη[μη] αυτον επι ετους
ΖΡΚΕ' (=1615).

Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ διατηρεῖται καὶ ὠραῖον ξυλόγλυπτον, ἐπίχρυσον τέμ-
πλον. Τοιχογραφίαι σώζονται ὀλίγαι μόνον ἐν τῷ ἱερῷ καὶ αὗται ἐφθαρμέναι.

23. ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥ ΤΖΩΤΖΑ

Εὐρίσκεται ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἁγ. Λουκά. Τοιχοδομίαν ἔχει ἐξ ὠμῶν πλίν-
θων μετὰ ξυλοδεσιῶν, ὄψιν δ' ἐξωτερικὴν ἰδιωτικῆς οἰκίας. Διατηρεῖ ἐσωτε-
ρικῶς ὀλίγας τοιχογραφίας ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου παρὰ τὸ τέμπλον. Μεταξὺ
τούτων καὶ ἡ Δέησις, ἣτις φέρει ἐνταῦθα τὸν τίτλον ἡ Παράκλησις. Εἰς τὸ
ἱερὸν παράστασις τοῦ δράματος τοῦ Ἁγ. Πέτρου Ἀλεξανδρείας. Ὁ ναὸς
ἔφερε καὶ ἐξωτερικῶς τοιχογραφίας, ὧν διατηροῦνται ὀλίγα λείψανα κατὰ τὸ
ἀνατολικὸν ἀέτωμα.

24. ΤΑΞΙΑΡΧΑΙ

Εὐρίσκονται ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἁγ. Λουκά. Ὁ ναὸς ἔχει ἀκανόνιστον τὴν
τοιχοδομίαν, ἐξωτερικῶς δ' ὄψιν ἀποθήκης. Τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ εὐρίσκεται

¹ Περὶ τῆς ἀγορᾶς τοῦ μαχαλᾶ, ὄρα τὰ γραφέντα ἐν σελ. 159.